

ROMÂNIA ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ. CÂTEVA CONSTATĂRI

Cristian-Ion Popa*

Preambul

Conferința pornește de la constatarea persistenței unor credințe colective care tulbură în mod profund societatea românească actuală, și anume că: „Era mai bine înainte de 1989”; și, subsecvent, că „Ar fi mai bine în afara Uniunii Europene”. Acestea sunt totodată temele predilecte exploatate de propaganda înșelătoare a grupărilor și partidelor care manifestă și cultivă o anumită nostalgie față de fostul regim comunist.

Potrivit datelor și evaluărilor oferite de instituțiile naționale și internaționale specializate (ONU, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, Comisia Europeană, Eurostat, OCDE ș.a.) și de literatura academică relevantă, aceste credințe colective puternic instrumentate ideologic, oricât ar fi devenit de populare, sunt nejustificate¹.

Produsul Intern Brut (1989-2025)

Prăbușirea regimului comunist la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut a lăsat România într-o stare economico-socială foarte precară.

Nivelurile de trai în statele Lumii sunt evaluate în mod uzual după Produsul Intern Brut (PIB-ul) – valoarea monetară a producției de bunuri și servicii realizate de-a lungul timpului. Potrivit datelor oficiale actualizate oferite de Fondul Monetar Internațional (FMI), PIB-ul real pe locuitor al României în anul 1989, la „paritatea puterii de cumpărare” (PPC), a fost de numai 8,32 mii \$ int.², unul dintre cele mai mici din Europa, cu excepția celui al Albaniei, comparabil cu al Poloniei, dar considerabil mai mic decât al Bulgariei și al Ungariei³.

Tabelul nr. 1

Nr.	State	PIB-ul real pe locuitor în 1989 (mii \$ int.)	PIB-ul real pe locuitor în 2025 (mii \$ int.)	Creșteri între 1989-2025
1	SUA	22,81	89,60	3,92 ori
2	Europa Occidentală	18,98	68,80	3,62 ori
3	Europa Orientală	8,05	45,39	5,63 ori
4	Ungaria	10,92	48,16	4,41 ori

* Cercetător științific gradul II dr., secretar științific al Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu” al Academiei Române. E-mail: popaioncristian2004@yahoo.com.

¹ Conferința a fost elaborată în cadrul Proiectului de cercetare fundamentală *ENCICLOPEDIA STATULUI CONTEMPORAN, VOL. II: ROMÂNIA – STAT MEMBRU AL NATO ȘI UE*, Coordonator: Cristian-Ion Popa, Prefață: Cătălin Avramescu, Introducere: Cristian-Ion Popa, în curs de apariție la București, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu” al Academiei Române, 2026.

² Dolarul internațional (\$ int.) este o monedă ipotetică având aceeași PPC a bunurilor și serviciilor cu dolarul SUA. În 2025, rata de conversie a \$ int. în moneda națională a fost, față de \$ SUA: 1, România: 2.072 (IMF, Implied PPP conversion rate. National currency per international dollar, <https://www.imf.org/external/datamapper/PPPEX@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD/ROU>, accesat la data de 29.03.2026).

³ IMF, GDP per capita, current prices. Purchasing power parity; international dollars per capita (1989, 2025), <https://www.imf.org/external/datamapper/PPP@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>, accesat la data de 27.03.2026.

5	Bulgaria	9,94	42,48	4,27 ori
6	România	8,32	48,85	5,87 ori
7	Polonia	7,05	55,34	7,84 ori
8	Albania	3,21	23,33	7,26 ori

În ciuda angajamentelor lor politice și constituționale de „a ajunge din urmă” și chiar de „a depăși” statele occidentale liberale (sau „capitaliste”) în privința nivelului de dezvoltare economică și a nivelului de trai, grație „superiorității socialismului”, România și statele comuniste europene existente în 1989 se aflau cu mult în urma performanțelor atinse de statele occidentale. Departe de a fi un „caz excepțional” sau un „accident al istoriei”, rezultatele economice atât de slabe ale României (43% din media Europei Occidentale) au fost cvasi-identice cu acelea ale întregii Europe Orientale (42%).

Falimentul acestui regim economic și politic, impus de URSS cu forța brută a Armatei Roșii în România și în întreaga Europă Orientală în perioada postbelică, este evident.

În ultima sa carte, publicată cu numai un an înaintea prăbușirii generale a socialismului de tip sovietic în Europa, Friedrich A. von Hayek, laureat al premiului Nobel pentru economie în 1974, a oferit o ultimă și deosebit de severă evaluare a acestui regim politic. Lucrarea reiterează și sintetizează argumentul principal al întregii sale opere potrivit căruia numai economia liberă de piață (numită înșelător „capitalism”) poate produce bunăstarea individuală și colectivă⁴.

Or, regimurile politice comuniste au schimbat în mod brutal această ordine societală generală, instituțiile și practicile sale fundamentale. *Eroarea și, deopotrivă, vanitatea* lor fatală a fost aceea de a pretinde că, prin suprimarea instituțiilor principale ale ordinii constituționale a civilizației occidentale, în primul rând, exproprierea forțată a principalelor mijloace productive și încredințarea lor unei autorități centrale atotputernice (Statului), vor produce astfel *mai multă bunăstare colectivă* decât regimurile numite „capitaliste”, pe care să o distribuie apoi într-un mod egalitar. Acest „angajament constituțional” (*constitutional commitment*) original al regimurilor comuniste *nu a fost – și nu putea fi – îndeplinit*, pe temeuri științifice, factuale și logice. De aceea, argumenta Hayek, chiar dacă ar fi fost inspirate de intențiile bune ale unora dintre cei mai idealiști și mai altruști oameni – ceea ce, în lumina documentelor istorice, este cu totul îndoielnic –, regimurile comuniste au încetinit creșterea bunăstării generale a unei mari părți a Omenirii⁵.

În perioada 1989-2025, economia României a înregistrat una dintre creșterile continentale cele mai accelerate (de 5,87 ori): de la 43% la 71% din media Europei Occidentale. Deși această evoluție necesită o explicație multicauzală aprofundată, factorul hotărâtor a fost, fără îndoială, liberalizarea economică și politică treptată realizată după 1989.

În ciuda acestor date și argumente teoretice, unele categorii de cetățeni împărtășesc credința, întreținută și cultivată de reprezentanții lor din mediul politic – partidele național-comuniste, redenumite acum *suveraniste*, după modelul „democrației suverane” (*suverennaia demokratiia*) de inspirație rusească – și răspândite de *mass-media* afiliate și de *social-media*, potrivit căreia „era mai bine” înainte de schimbarea de regim din 1989.

⁴ Friedrich A. von Hayek, *The Fatal Conceit: The Errors of Socialism*, Routledge, London, 1988.

⁵ *Ibidem*.

Potrivit unor Sondaje de opinie recente privind „evaluarea regimului comunist”, în jur de jumătate dintre cetățenii români – (48.1% în 2023⁶ și 55.8% în 2025) – cred că fostul regim comunist a fost „un lucru bun pentru România”, în sensul precis că „se trăia mai bine” (46.4% în 2023 și 48.4% în 2025)⁷, ceea ce reprezintă o *provocare societală* actuală majoră.

Profilul lor socio-demografic *explică* într-o oarecare măsură, dar nu *justifică*, această credință: sunt vârstnici (60+, 67%), au o educație primară (72%), trăiesc în mediul rural (60%), sunt inactivi economic (58%) și, în consecință, sunt săraci (70%)⁸.

Dacă munca este sursa principală a oricărei bunăstări, persoanele lipsite de educație și de ocupație nu pot avea un nivel de trai ridicat în niciun regim politic. Potrivit definiției-standard a organizațiilor internaționale: „Rata de participare a forței de muncă este proporția populației cu vârsta de 15+ ani care este activă economic: toate persoanele care furnizează forță de muncă pentru producția de bunuri și servicii într-o anumită perioadă de timp”⁹.

În România, rata de participare a forței de muncă – 51% în 2025 (față de 50% în 1990) – este una dintre cele mai mici din Lume, nu numai din UE¹⁰. Pe de altă parte, credința că fostul regim comunist „dădea de lucru tuturor” (realizând ocuparea deplină a forței de muncă) este, precum se vede, un *mit*.

Proporția atât de mare a cetățenilor *inactivi economic* a fost și a rămas una dintre marile probleme, deopotrivă economică, politică și cultural-identitară a României.

O altă *provocare societală* majoră actuală este scăderea dramatică a proporției cetățenilor români care împărtășesc credința că apartenența statului la UE a fost un „lucru bun” (*good thing*) și, subsecvent, proporția mare a celor care cred că „ar fi mai bine în afara UE”.

Potrivit datelor oferite de Eurobarometre, dacă în 2007 (anul aderării la UE) proporția românilor care erau convinși că apartenența europeană este un lucru bun era una dintre cele mai mari (67%, față de media UE: 57%)¹¹, în 2024 aceasta a devenit una dintre cele mai mici (45%, față de media UE: 60%)¹²; după cum credința unor cetățeni români că ar fi mai bine în afara UE a devenit una dintre cele mai răspândite (34%, față de media UE: 27%)¹³.

În mod evident, *aceste credințe subminează în mod serios angajamentele constituționale interne și externe ale statului român contemporan*.

⁶ INSCOP Research, „Evaluarea regimului comunist”, Decembrie 2023, <https://www.inscop.ro/wp-content/uploads/2023/12/13.12.2023-Sondaj-INSCOP-News.ro-Partea-6-Regimul-Comunist.pdf>, accesat la data de 22.06.2024.

⁷ INSCOP Research, Sondaj de opinie național – Iulie 2025, „Percepția populației cu privire la COMUNISM: Reperele nostalgiei”, realizat la comanda Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICMER), www.inscop.ro/wp-content/uploads/2025/07/22.07.2025-Prezentare-INSCOP-Raport-Sondaj-Comunism-1.pdf, accesat la data de 7.11.2025.

⁸ *Ibidem*.

⁹ The World Bank, Labor force participation rate, total (% of total population ages 15+) (modeled ILO estimate), <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.CACT.ZS>, accesat la data de 26.02.2026.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Standard Eurobarometer 67: Public opinion in the European Union, Spring 2007, p. 96, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/617>, accesat la data de 30.07.2024.

¹² Eurobarometer, European Parliament, Spring 2024, p. 165, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3272>, accesat la data de 27.07.2024.

¹³ Standard Eurobarometer 103: Public opinion in the European Union, March – April 2025, p. 132, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3372>, accesat la data de 27.03.2026.

Produsul Intern Brut (2007-2025)

Conform datelor actualizate oferite de Oficiul de Statistică al UE (Eurostat), evoluția PIB-ului real pe locuitor (în mii de unități SPC¹⁴) al României față de media UE în perioada 2007-2025 se prezintă după cum urmează¹⁵:

Tabelul nr. 2

PIB-ul	PIB-ul real pe locuitor în 2007	PIB-ul real pe locuitor în 2025	Creșteri 2007-2025	Creșteri procentuale 2007-2025	
Media UE	24,679	41,602	1,68 ori	100%	100%
România	10,819	32,434	3,00 ori	43.8% (2007)	78.0% (2025)

Reducerea decalajului în privința nivelului de trai (a „înapoierii”) față de Europa a fost o preocupare constantă a statului român de cel puțin două secole. După cum relevă datele oficiale, de la aderarea sa la UE până în prezent, pentru prima dată în istorie, acest decalaj s-a redus în mod substanțial. PIB-ul real pe locuitor a crescut în România de 3,00 ori, în contrast cu media UE (1,68 ori); de asemenea, în termeni relativi (față de media UE = 100%), a crescut cu +34,2 pp: de pe penultimul loc în UE în 2007 (43.8%), înaintea Bulgariei, a ajuns la 78,0% în 2025, situându-se în prezent înaintea Croației (77.7%), Ungariei (76.1%), Slovaciei (74.8), Letoniei (71.0%), Greciei (68.4%) și Bulgariei (68.1%)¹⁶.

Această evaluare este confirmată și de ultimul Raport de Țară al Comisiei Europene: „România converge către nivelurile de venituri și de productivitate ale UE... De la aderare, România și-a crescut PIB-ul *per capita* de la 44% din media UE la aproape 80% în 2024” (s.m.¹⁷).

Prin urmare, ideea larg răspândită potrivit căreia România a avut înainte de 1989 un nivel înalt de dezvoltare economică este un *mit*. Abia după 1989 – și până în prezent, adică în timpul unei generații, românii au recuperat o diferență substanțială a decalajului de dezvoltare economică față de statele cele mai prospere ale Europei și ale Lumii. Datele oficiale prezentate se află într-o contradicție ireductibilă cu credința împărtășită de 68.5% dintre cetățenii români că „înainte de 1989 se producea mai mult”¹⁸.

Nostalgia față de economia de stat dinainte de 1989 nu este justificată. Și în prezent, România are cele mai multe întreprinderi de stat din UE, adică peste 1.400 de întreprinderi centrale și locale, care beneficiază de subvenții guvernamentale generoase. „Ele sunt mai puțin profitabile și generează venituri mai mici *per* angajat decât întreprinderile private... Prevalența întreprinderilor de stat în economia românească, ineficiența lor, mai ales în sectoarele-cheie precum energia și transporturile care oferă *imput*-urile esențiale celorlalte sectoare, combinate cu

¹⁴ Standardul puterii de cumpărare (SPC) este o unitate monetară artificială care elimină diferențele între nivelurile prețurilor bunurilor și serviciilor din statele membre ale UE (Eurostat, Purchasing power standard (PPS), [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Purchasing_power_standard_\(PPS\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Purchasing_power_standard_(PPS))).

¹⁵ Eurostat, Gross domestic product (GDP) and main components per capita, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_pc_custom_20729656/default/table, accesat la data de 26.03.2026.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ European Commission, 2025 Country Report – Romania, p. 2, https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/7cb47fb4-4517-431a-95c8-17cb161d5078_en?filename=RO_CR_SWD_2025_223_1_EN_autre_document_travail_service_part1_v4.pdf, accesat la data de 17.11.2025.

¹⁸ INSCOP Research, Iulie 2025, *loc. cit.*

profitabilitatea redusă și salariile mari, impun poveri însemnate asupra finanțelor publice și creșterii economice”¹⁹. Ele înregistrează „mari pierderi bugetare..., descurajează investițiile private, inhibă competiția și compromit eficiența pieței”²⁰.

Într-adevăr, potrivit ultimelor date publicate de Ministerul Finanțelor (ANAF), 249 întreprinderi de stat deținute de autoritățile publice centrale și locale au înregistrat obligații restante *exclusiv* la bugetele publice (Bugetul de stat, al asigurărilor sociale, al asigurărilor de sănătate și de șomaj) în valoare de 9,423 mld. lei²¹. De asemenea, la data de 31 august 2025, 510 instituții publice, centrale și locale, au înregistrat obligații restante *exclusiv* la bugetele publice în valoare de 582,911 mil. lei²².

Managerii și angajații acestor întreprinderi și instituții publice primesc salarii peste media națională, obțin subvenții generoase de la stat și ștergeri periodice de datorii, beneficiază de bunurile și serviciile publice generale oferite de stat, sunt „asigurați” medical (fără plată), iar pensiile lor sunt calculate conform principiului „contributivității” (fără plată), *ceea ce este profund ineficient și injust (discriminatoriu)*.

Fenomenul ilustrează pe deplin unele patologii (netratate) ale sectorului public, în general, conceptualizate de mult timp de literatura academică relevantă. Purtate de mentalitatea că sunt prea mari sau prea importante pentru a fi lăsate să dea faliment (*too big to fail*), ele înfruntă „constrângeri bugetare slabe”, în sensul că diferențele dintre venituri și cheltuieli sunt plătite adesea de altcineva (statul, contribuabilii) sau nu sunt plătite deloc²³. La rândul lor, angajații sunt, *volens nolens*, „consumatori clandestini” (*free-riders*), în sensul că beneficiază de bunurile și serviciile publice, inclusiv de protecție socială (pensii, îngrijirea sănătății etc.), fără a plăti pentru ele²⁴.

Veniturile și averea națională

După indicatorul Produsului Național Brut (PNB) calculat de Banca Mondială, România a fost inclusă începând cu anul 2019, pentru prima dată în istorie, în categoria „statelor cu venituri mari” (*high income countries*): > 12,535 în 2019 și > 13,935 \$ SUA PNB pe locuitor în 2024, ieșind din categoria „statelor cu venituri submijlocii” (*lower middle income countries*) în care s-a plasat în întreaga perioadă 1990-2004²⁵.

¹⁹ The World Bank, Seidu Dauda, Georgiana Pop, Mariana Iooty, *Does State Ownership Have Limits in Romania?*, December 2023, p. 2.

²⁰ The World Bank, *Systematic Country Diagnostic (Update): Romania*, Washington DC, 2023, p. 36.

²¹ Agenția Națională de Administrare Fiscală, „ANAF notifică companiile de stat care înregistrează obligații fiscale restante”,

https://static.anaf.ro/static/3/Anaf/20251031145417_com_1127%20notificare_companii_stat_2025_bt.pdf, accesat la data de 4.12.2025.

²² Agenția Națională de Administrare Fiscală, „ANAF notifică instituțiile publice cu datorii restante privind plata obligațiilor fiscale”,

https://static.anaf.ro/static/3/Anaf/20251017155223_com%201078%2017%20octombrie%202025.pdf, accesat la data de 11.10.2025.

²³ János Kornai, „The Soft Budget Constraint”, în *Kyklos. International Review for Social Sciences*, 39:1, 1986, pp. 3-30, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-6435.1986.tb01252.x>.

²⁴ William J. Baumol, *Welfare Economics and the Theory of the State*, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1952.

²⁵ The World Bank, *World Development Indicators / The World by Income and Region*, <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/the-world-by-income-and-region.html>, accesat la data de 7.11.2025.

În perioada 1990-2024, 10 state foste comuniste europene, cu excepția Bulgariei, au urcat în categoria statelor cu venituri mari: Slovenia (1997), Cehia (2006), Estonia (2006), Ungaria (2007), Slovacia (2007), Croația (2008), Letonia (2009), Polonia (2009), Lituania (2012), România (2019)²⁶. Aceste progrese remarcabile se datorează tranziției, mai lente sau mai accelerate, de la economia de stat la economia de piață (privată), susținută de integrarea pe piețele globale; apariția inițiativei private ca principal motor al creșterii; și aderarea la Uniunea Europeană²⁷. „Mașina convergenței UE – schimbări instituționale, comerț, investiții și fluxuri de capital și de expertiză managerială din statele mai bogate către cele mai sărace – a ajutat toate statele membre să iasă din capcana veniturilor mijlocii (*the middle-income trap*)²⁸.

Investițiile străine directe (2024)

O sursă importantă de dezvoltare economică a României o reprezintă și investițiile private străine directe (ISD). Potrivit datelor furnizate de Banca Națională, în anul 2024 s-au acumulat ISD în valoare de 125,035 mld. euro²⁹ în întreprinderi care numără 1,299 milioane de angajați³⁰.

Potrivit definiției-standard a OCDE, organizația statelor celor mai dezvoltate ale Lumii, asumată și de Banca Națională a României³¹, *beneficiile ISD sunt multilaterale*: „Investițiile străine directe promovează legăturile economice stabile și durabile dintre state... Într-un *cadru politic adecvat*, ISD contribuie în statele-gazdă la dezvoltarea întreprinderilor autohtone, promovează comerțul internațional prin accesul la piețe, transferul de tehnologii și de *know-how*. Pe lângă efectele lor directe, ISD dezvoltă piețele muncii și financiare, influențând și alte dimensiuni ale performanței economice prin *efectele lor de revărsare (spillover effects)*” (s.m.)³².

În termeni relativi, însă, ISD în România sunt printre cele mai mici din UE (35.4% din PIB în 2024)³³, incomparabile cu ale Ungariei, de exemplu (116% din PIB, 239,757 mld. euro în 2024)³⁴, considerată un model de „suveranism” de inspirație rusească.

„Ideile au consecințe”, spunea Lordul John M. Keynes. Și ideile politice greșite au consecințe negative asupra societății ca întreg. Strigătul național-comunist: „Noi nu ne vindem Țara!”, care a străbătut primul deceniu postcomunist și reverberează puternic până în prezent, a făcut astfel încât România să se afle printre statele UE cu cele mai puține investiții străine de capital. Ungaria, un stat cu o populație și o suprafață de aprox. ½ față de ale României, a atras,

²⁶ Leonardo Iacovone *et al.*, *Greater Heights: Growing to High Income in Europe and Central Asia*, The World Bank, Washington, DC, 2025, p. 27.

²⁷ *Ibidem*, p. xiii.

²⁸ *Ibidem*, p. 19.

²⁹ Banca Națională a României, *Investițiile străine directe în România în anul 2024*, București, 2025, p. 12, https://www.bnr.ro/uploads/2024-investi%C8%9Biilestr%C4%83inedirecte_documentpdf_545_1759220767.pdf, accesat la data de 25.11.2025.

³⁰ *Ibidem*, p. 33.

³¹ Banca Națională a României, *Investițiile străine directe în România în anul 2022*, București, 2023, p. 38.

³² OECD, *Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, Fourth Edition, 2008, p. 20, https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2009/10/oecd-benchmark-definition-of-foreign-direct-investment-2008_g1gh90bc/9789264045743-en.pdf

³³ Eurostat, Inward FDI stocks in % of GDP, 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00105_custom_18788630/default/table, accesat la data de 7.11.2025.

³⁴ Eurostat, Direct investment in the reporting economy (DIRE), Net FDI inward, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/BOP_FDI6_POS/default/table?lang=en, accesat la data de 7.11.2025.

proporțional, ISD de aproape 4 ori mai mari. Această comparație aritmetică simplă arată cât de greșite pot fi unele idei; dar și cât de înșelătoare și ruptă de realitate poate fi retorica politică actuală.

Fondurile publice europene (2007-2025)

O altă sursă majoră de creștere a bunăstării generale în România au fost fondurile publice europene nerambursabile. Potrivit ultimelor date oficiale publicate de Ministerul Finanțelor, în perioada 2007 – Februarie 2026, România a primit de la Bugetul UE suma de 110,726 mld. euro și a contribuit cu suma de 36,644 mld. euro, beneficiind de suma netă de 74.081 mld. euro³⁵, care au susținut investiții mari în infrastructură, dezvoltare locală și regională, educație, sănătate etc.

Remiterile (1994-2024)

În sfârșit, o altă sursă de ameliorare a nivelului de trai al familiilor sărace din România sunt „remiterile” (*remittances*) cetățenilor care trăiesc și muncesc în alte state³⁶. „Remiterile personale” cuprind toate transferurile în cash și în natură efectuate de lucrătorii dintr-un stat-gază către familiile lor din statul de origine. În perioada 1994-2024, acestea au însumat aproape 97 mld. \$ SUA³⁷, o sumă comparabilă cu ISD și cu Fondurile europene.

Într-o evaluare globală a ONU, micile sume de 200-300 \$ pe lună pe care fiecare lucrător migrant îi trimite acasă reprezintă aproximativ 60% din veniturile lunare ale familiei. Pentru a releva magnitudinea fenomenului: aproape unul din nouă oameni în Lume este susținut de remiteri; aproximativ 1 miliard de oameni – sau 1 din 7 – trimit și primesc remiteri; remiterile reprezintă 15% din câștigurile lucrătorilor migranți, restul de 85% sunt cheltuiți în statele-gază sau sunt economisiți; costurile transferurilor sunt încă mari (7%); 75% sunt destinați satisfacerii nevoilor esențiale (hrană, medicamente, educație, utilități etc.), iar 25% sunt investiți în mici întreprinderi private care generează venituri și locuri de muncă, mai ales în zonele rurale³⁸.

Sărăcia (2006-2023)

Un alt indicator al dezvoltării genrale este ponderea săracilor (% din populația totală), măsurată după diferite praguri ale sărăciei mondiale (în \$ SUA / zi, la PPC din 2021). Banca Mondială stabilește în prezent două praguri ale sărăciei: *sărăcia extremă* – venituri de 3 \$ zi / persoană, necesari pentru a-și satisface nevoile elementare (hrană, îmbrăcăminte și adăpost)³⁹; și

³⁵ Ministerul Finanțelor, Evoluția fluxurilor financiare dintre România și Uniunea Europeană (Balanța financiară netă) la 28.02.2026, https://mfinante.gov.ro/static/10/Mfp/buget/sitebuget/BFN2026_02_28.pdf, accesat la data de 27.03.2026.

³⁶ The World Bank, Personal remittances, received (current US\$), <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD.DT>, accesat la data de 22.11.2025.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ United Nations, „Remittances matter: 8 facts you don’t know about the money migrants send back home” (15 June 2019), <https://www.un.org/ht/desa/remittances-matter-8-facts-you-don%E2%80%99t-know-about-money-migrants-send-back-home>.

³⁹ The World Bank, Poverty headcount ratio at \$ 3.00 a day (2021 PPP) (% of population), <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY?end=2006&start=1963>, accesat la data de 17.11.2025.

sărăcia mondială – venituri de 8,30 \$ zi / persoană, necesari pentru a-și satisface nevoile de bază (hrană, îmbrăcăminte, adăpost, dar și îngrijire medicală, educație etc.)⁴⁰.

Tabelul nr. 3

Anii	Sărăcia extremă (2006)	Sărăcia extremă (2023)	Sărăcia mondială (2006)	Sărăcia mondială (2023)
Lumea	27%	10.5%	65%	47%
România	11.1%	0.7%	46.1%	5.1%

Dacă în prezent sărăcia extremă a fost eradicată în România – 0.7% din populație în 2023, față de 11.1% în 2006 –, în același an al preaderării ponderea românilor care trăiau sub pragul sărăciei mondiale era înspăimântătoare (aproape jumătate din populație), incomparabilă chiar cu a fostelor state comuniste, fără a mai vorbi de vechile state membre, unde sărăcia era aproape inexistentă. După aderare, însă, ca urmare a dezvoltării economice și, respectiv, a creșterii veniturilor statului și a adoptării unor politici de protecție socială⁴¹ inexistente în trecut, aceasta s-a redus în mod substanțial (de la 46% la 5% în 2023). Aceste date susțin în mod convingător valabilitatea vechiului principiu liberal conform căruia „Creșterea valurilor ridică toate bărcile” („*A rising tide lifts all boats*”). O concluzie imediat intuitivă decurge de aici: nici pentru săracii din România nu „*ar fi mai bine în afara UE*”.

Inegalitatea (2007-2025)

Sub raportul *inegalității* veniturilor – care nu trebuie confundată cu *sărăcia* –, măsurată după Indexul Gini, pe scara de la 0 (egalitatea absolută) la 100 (inegalitatea absolută) –, situația a evoluat, între anii 2007-2025, astfel:

Tabelul nr. 4

Anii	2007 ⁴²	2025 ⁴³
Media UE	30,6	29,4 (2024)
România	38,3	27,3

Deși inegalitatea veniturilor în România era cea mai mare în anul aderării, aceasta a scăzut foarte mult în prezent, situându-se sub media UE și sub aceea înregistrată în alte state membre precum Bulgaria (37,7), Letonia (35,6), Grecia (31,6), Italia (31,0), Estonia și Portugalia (30,9), Spania (30,8) etc.⁴⁴. De aici rezultă, din nou, că nu „*ar fi mai bine în afara UE*”. Este

⁴⁰ The World Bank, Poverty headcount ratio at \$ 8.30 a day (2021 PPP) (% of population), <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.UMIC>, accesat la data de 17.11.2025.

⁴¹ Cheltuielile guvernamentale totale cu Protecția socială au crescut în România de la 2,832 mld. euro în 1995 la 41,375 mld. euro în 2023, Eurostat, General government expenditure by function (COFOG) https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10A_EXP_custom_17263475/default/table?lang=en, accesat la data de 25.05.2025.

⁴² Eurostat, Gini coefficient of equivalised disposable income – EU-SILC survey, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di12_custom_10337732/default/table, accesat la data de 31.08.2024.

⁴³ Eurostat, Gini coefficient of equivalised disposable income, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di12/default/table?lang=en, accesat la data de 28.03.2026.

⁴⁴ *Ibidem*.

adevărat că în 1989 inegalitatea veniturilor în România era mai mică (23,3)⁴⁵, date fiind angajamentele ideologice egalitare ale fostului regim comunist; dar acesta a fost prețul plătit pentru sărăcia generalizată.

Câștigurile salariale (2008-2024)

Un alt indicator relevant constă în nivelul câștigurilor salariale brute reale (măsurate după SPC, iar nu în euro, având în vedere că această monedă nu are aceeași putere de cumpărare în statele UE). Potrivit Eurostat, evoluția câștigurilor salariale medii anuale brute reale anuale (în mii de unități SPC) se prezintă în modul următor⁴⁶:

Tabelul nr. 5

Salarii anuale	Câștiguri salariale brute reale (2008)	Câștiguri salariale brute reale (2024)	% din media UE (2024)
Media UE	–	41.961	100%
România	9.006	33.005	79%

Precum se vede, câștigurile salariale medii reale în România au crescut între anii 2008-2024 de 3,66 ori, ajungând la 79% din media UE. De pe penultimul loc în 2008, înaintea Bulgariei, acestea au urcat pe locul al 14-lea, înaintea Poloniei, Greciei, Ungariei, Portugaliei, Cehiei, Bulgariei, Slovaciei etc.⁴⁷. Calculate în moneda euro, așa cum procedează unele sindicate profesionale și partidele politice atunci când se află în opoziție, situația este mult „înrautățită” (20.057 euro în România vs. 43.104 euro în UE = 46%)⁴⁸.

În sfârșit, pentru a completa tabloul câștigurilor salariale, un alt indicator relevant este nivelul salariului minim lunar real în România (în mii de unități SPC), în anii de referință 2006-2025⁴⁹.

Tabelul nr. 6

Salariul minim brut real	2006	2025	Beneficiari (% din total salariați, 2022) ⁵⁰
România	163	1.279	10,5%

În anul 2025, dintre statele UE, cinci nu au reglementat un salariu minim național: Austria, Danemarca, Finlanda, Italia și Suedia⁵¹. Salariul minim real brut în România a crescut între anii 2006-2025 de aproape 8 ori – de la 163 la 1.279 de unități SPC, fiind mai mare decât în multe state membre: Grecia (1.194), Slovacia (963), Cehia (936), Bulgaria (922), Letonia (905),

⁴⁵ The World Bank, Gini index, https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?end=2023&name_desc=false&start=1963&view=chart%2C&year=2024, accesat la data de 30.11.2025.

⁴⁶ Eurostat, Gross earning. Single person without children earning 100% of the average earning, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_nt_net_custom_19130716/default/table, accesat la data de 30.11.2025.

⁴⁷ *Ibidem.*

⁴⁸ *Ibidem.*

⁴⁹ Eurostat, Monthly minimum wages – bi-annual data, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_mw_cur_custom_19131307/default/table, accesat la data de 30.11.2025.

⁵⁰ *Ibidem.*

⁵¹ *Ibidem.*

Estonia (886)⁵²; dar proporția beneficiarilor este una dintre cele mai mari din UE (date disponibile 2022: 10.5%), fiind depășită doar de Bulgaria (13.0%), Franța (12.7%) și Slovenia (12.6%)⁵³.

Veniturile-și-cheltuielile publice

Veniturile-și-cheltuielile publice (numite în mod tradițional ale „statului”) sunt absolut definitorii pentru adevărata natură a regimurilor politice dintr-un stat sau altul. Potrivit uneia dintre tezele cele mai cunoscute ale sociologiei fiscale ca disciplină academică, întemeiată la începutul secolului trecut de Joseph A. Schumpeter: „*Bugetul este scheletul statului dezgolit de toate ideologiile înșelătoare*” (s.m.)⁵⁴.

Relevanța generală a acestei perspective teoretice asupra statului a fost demonstrată cu o deosebită forță de expresie de marele economist american de origine austriacă: „*Spiritul unui popor, nivelul său cultural, structura sa socială, faptele pe care politica sa le poate pregăti – toate acestea și încă altele sunt înscrise în istoria sa fiscală, dezgolită de toate frazele. Cine știe cum să-i asculte mesajul, aude aici tunetul istoriei Lumii mai clar decât oriunde altundeva*” (s.m.)⁵⁵.

Sociologia fiscală a devenit în prezent o știință multidisciplinară care consideră taxarea „o caracteristică structurală a statelor democratice”, bazându-se pe teza centrală că politica fiscală „reflectă *relațiile de putere* din interiorul societăților occidentale contemporane” (s.m.). Veniturile-și-cheltuielile publice sunt cele două dimensiuni fundamentale inseparabile, indispensabile „înțelegerii statelor actuale”⁵⁶.

Alte abordări recente, precum „constituționalismul fiscal”, chestionează dacă politicile fiscale ale statelor actuale respectă (sau încalcă) Constituțiile în vigoare, în calitatea lor ultimă de Contracte sociale fundamentale între guvernanți și guvernați⁵⁷.

Domeniul vast al veniturilor-și-cheltuielilor publice ale statelor contemporane ilustrează pe deplin definiția clasică oferită de Lionel Robbins științei economice, în general: „*Economia este știința care studiază comportamentul uman ca o relație între scopuri și mijloace limitate care au utilizări alternative*” (s.m.)⁵⁸. Într-adevăr, aici este „sediul” opțiunilor axiologice fundamentale, relevând importanța (valoarea) relativă pe care statele o acordă în mod real (nu retoric, ideologic) marilor sisteme publice precum administrația și justiția, educația și cercetarea științifică, sănătatea, protecția socială și a mediului înconjurător, apărarea națională etc.⁵⁹.

După 1989, atât veniturile cât și cheltuielile publice în România au fost foarte mici, iar cauza principală a fost fără îndoială starea economico-socială precară moștenită de la fostul regim comunist. În termeni relativi (% din PIB), veniturile publice: 32.3% (1995) și 34.2% vs. 46.0% media UE (2024). Iar cheltuielile publice: 34.3% (1995) și 43.6% vs. 49.2% media UE

⁵² *Ibidem.*

⁵³ *Ibidem.*

⁵⁴ Joseph A. Schumpeter, „The Crisis of the Tax State” (1918), în Richard A. Swedberg (Editor), *Joseph A. Schumpeter: The Economics and Sociology of Capitalism*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1991.

⁵⁵ *Ibidem.*

⁵⁶ Alexis Spire, „Fiscal Sociology”, în *The Routledge International Handbook of Economic Sociology*, Edited by Milan Zafirovski, New York, Routledge, 2023, p. 461.

⁵⁷ Geoffrey Brennan and Giuseppe Eusepi, „Fiscal constitutionalism”, în *Handbook of Public Finance*, Edited by Jürgen G. Backhaus and Richard E. Wagner, Springer, 2005, pp. 53-76.

⁵⁸ Lionel Robbins, *An Essay on the Nature and Significance of Economic Science*, London, Macmillan, 1932, p. 15.

⁵⁹ OECD, *Government at a Glance 2025*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0efd0bcd-en>, p. 196.

(2024)⁶⁰. În termeni absoluți (în moneda euro), ca urmare a adoptării treptate a reformelor specifice economiei de piață, veniturile publice au crescut în mod substanțial: de la 9,234 mld. euro (1995) la 32,571 mld. euro (2006) și la 120,957 mld. euro (2024): o creștere totală de 13 ori, față de media UE: 2,8 ori. Iar cheltuielile publice au crescut de la 9,806 mld. euro (1995) la 34,650 mld. euro (2006) și la 154,017 mld. euro (2024): o creștere totală de 16 ori, față de media UE: 2,6 ori⁶¹.

Dezirabilă și salutară, creșterea cheltuielilor publice a excedat însă cu mult veniturile publice în ultimii ani, ceea ce a condus la deficite bugetare cronice și la creșterea accelerată a datoriei publice. În acord cu înțelepciunea convențională potrivit căreia această politică de „a cheltui-fără-a taxa” semnifică un „deficit democratic”⁶², se poate observa cu ușurință că derapajul s-a produs mai ales în ultimii ani.

Tabelul nr. 7

Anii	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 ⁶³
Venituri publice (% din PIB)⁶⁴	31.7	31.9	32.4	32.8	34.4	34.4	34.2	34.7
Cheltuieli publice (% din PIB)⁶⁵	34.6	36.3	41.7	40.0	40.9	41.1	43.6	42.4
Deficit (% din PIB)⁶⁶	-2,8	-4,4	-9,3	-7,2	-6,5	-6,7	-9.3	7.7
Deficit (mld. euro)⁶⁷	-5,781	-9,724	-20,352	-17,307	-18,319	-21,561	-33,059	28,970
Datoria publică (% din PIB)⁶⁸	34.6	35.2	46.9	48.6	48.1	49.3	54.8	60,2
Datoria publică (mld. euro)⁶⁹	70,738	77,964	102,411	116,455	134,456	157,616	193,958	222,463

⁶⁰ Eurostat, Government revenue, expenditure and main aggregates, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_main_custom_19385012/default/table, accesat la data de 18.12.2025.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² James M. Buchanan and Richard E. Wagner, *Democracy in Deficit: The Political Legacy of Lord Keynes*, New York, Academic Press, 1977.

⁶³ Ministerul Finanțelor, Informații execuție bugetară, <https://mfinante.gov.ro/domenii/bugetul-de-stat/informatii-executie-bugetara>; Datoria administrației publice conform metodologiei UE) (datoria guvernamentală).

⁶⁴ Eurostat, Total general government revenue, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_main_custom_19407944/default/table, accesat la data de 20.12.2025.

⁶⁵ Eurostat, Total general government expenditure, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_main_custom_19407944/default/table, accesat la data de 20.12.2025.

⁶⁶ Eurostat, General government deficit/surplus, Net lending (+)/net borrowing (-), *loc. cit.*

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ Eurostat, Government deficit/surplus, debt and associated data, Government consolidated gross debt, *loc. cit.*

⁶⁹ *Ibidem*.

Dobânzi (% din PIB)⁷⁰	1.1	1.2	1.4	1.5	1.5	2.0	2.4	2.65
Dobânzi (mld. euro)⁷¹	2,296	2,582	3,062	3,520	4,270	6,532	8,598	10,017

Trebuie spus că acest derapaj nu s-a produs în mod implicit (*by default*), ci în mod voluntar (*by design*), din rațiuni electorale pe termen scurt. Prin Programul de guvernare 2017-2020, Guvernul s-a angajat, în total contrast cu orientarea sa social-democrată declarată, ca România să devină „*statul din UE cu cea mai mică povară fiscală*” (s.m.)⁷² și, în consecință, a redus în mod drastic taxele asupra veniturilor și numeroase alte taxe; și a legiferat în mod simultan creșterea substanțială a pensiilor și a salariilor în sectorul public, frizând astfel „paradisul fiscal” (*tax haven*), dacă nu chiar *paradisul terestru* – o contradicție în termeni care s-a exacerbât în anii următori până în prezent. Dacă acest curs periculos al politicii – *de a-cheltui-fără-a-taxa* – va continua, România riscă să înfrunte „tragedia bunurilor comune”⁷³ în forma sa financiară, cea mai brutală.

În România există o divergență societală profundă între *puterea economiei*, măsurată prin PIB-ul real pe locuitor, și *slăbiciunea statului*, măsurată prin veniturile publice colectate. Faptul este incontestabil, fiind relevat de diferența dramatică dintre venituri și cheltuieli (% din PIB) sau, în termeni tehnici, de deficitul bugetar înregistrat (-9.3% din PIB în 2024), cel mai mare din UE, și de creșterea accelerată a datoriei publice. Din această cauză, România se află încă din anul 2020 sub Procedura de Deficit Excesiv a Consiliului Uniunii Europene, depășind cu mult pragul de 3% din PIB, conform Tratatelor⁷⁴. (În anul 2025, Austria, Belgia, Finlanda, Franța, Ungaria, Italia, Malta, Polonia și Slovacia s-au aflat de asemenea sub această procedură de scădere treptată a deficitelor bugetare)⁷⁵.

Conform evaluării Raportului de Țară al Comisiei Europene din 2025: „Deși datoria publică a României rămâne relativ moderată în comparație cu media UE [80.7% din PIB în 2024], aceasta a înregistrat în ultimii ani o creștere foarte abruptă din cauza persistenței deficitelor mari determinate de cheltuieli discreționare, inclusiv de creșterile salariale și majorările de pensii în anii 2023 și 2024, și de investiții publice mari finanțate cu costuri ridicate”⁷⁶. Iar potrivit Consiliului Fiscal, o instituție care funcționează în cadrul Academiei Române: „Analiza sustenabilității datoriei publice, într-un scenariu de tip *no-policy change*, indică o dinamică ascendentă amplă a ponderii sale în PIB: va urca la circa 60% în 2025 și va depăși pragul de 100% în 2032”⁷⁷.

⁷⁰ Eurostat, Government deficit/surplus, debt and associated data, Interest, expenditure, *loc. cit.*

⁷¹ *Ibidem.*

⁷² Program de Guvernare 2017-2020, publicat în *Monitorul Oficial*, Partea I, Nr. 496/29.VI.2017, https://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/17-06-29-08-28-44Programul-de-guvernare2017-2020-2.pdf.

⁷³ Garret Hardin, „The Tragedy of the Commons”, în *Science*, No. 162, 1968.

⁷⁴ The Treaty on European Union (consolidated version), (TUE), Protocol no. 12, *Official Journal of the European Union*, 7 June 2016.

⁷⁵ European Commission, Excessive deficit procedures – overview, https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-governance-framework/stability-and-growth-pact/corrective-arm-excessive-deficit-procedure/excessive-deficit-procedures-overview_en, accesat la data de 7.02.2026.

⁷⁶ European Commission, *2025 Country Report – Romania*, p. 30.

⁷⁷ Consiliul Fiscal, *Raport anual 2024*, 8 septembrie 2025, p. 15, https://www.consiliulfiscal.ro/CF_RA_2024.pdf.

Salariile în sectorul public

O mare parte a cheltuielilor publice în România este alocată salariilor în sectorul public (% din PIB și % din Veniturile publice totale)⁷⁸.

Tabelul nr. 8

Salarii	% din PIB		% din Veniturile publice	
	1995	2024	1995	2024
Anii				
Media UE	11.0	10.2	23.76	22.17
România	6.7	11.2	20.74	32.75

În perioada 1995-2024, salariile în sectorul public din România au crescut în mod substanțial, atât ca pondere în PIB (de la 6.7% la 11.2% și 11.2% vs. 10.2 media UE în 2024), cât și după indicatorul sintetic cel mai relevant – ponderea în veniturile publice (*limitate*), în contrast cu cheltuielile publice (*în principiu, nelimitate*): 32.75% vs. 22.17% = 10,58 pp mai mari față de media UE.

De asemenea, în termeni absoluți (disponibili în moneda euro), acestea au crescut în mod exploziv față de începutul anilor '90: de la 1,903 mld. euro (1995), la 22,421 mld. euro (2018) și la 39,642 mld. euro (2024)⁷⁹, o creștere de 17 ori, față de media UE: 2,64 ori, Polonia: 8,11 ori, Franța: 2,20 ori, Germania: 2 ori etc.⁸⁰.

Cât privește numărul de salariați ai sectorului public, acesta a rămas remarcabil de constant în ultimele trei decenii, în ciuda scăderii dramatice a populației României (cu 17.75%: de la 23,161 mil. persoane în 1989 la 19,051 mil. persoane în 2024) și a eforturilor, inclusiv financiare, de reformare (privatizarea economiei de stat, descentralizarea, informatizarea și digitalizarea administrației etc.): de la 1,377 mil. persoane (1996) la 1,479 mil. persoane (2023)⁸¹. Potrivit ultimelor date oficiale, numărul lor a scăzut la 1,280 mil. persoane în Ianuarie 2026⁸².

După acești indicatori sintetici, numărul angajaților sectorului public este *mare*, iar cheltuielile salariale sunt *foarte mari*, devenind o povară grea și injustă pentru cetățenii-contribuabili întrucât sustrag o parte substanțială a resurselor colective de la utilizări alternative mai valoroase precum producerea de bunuri și servicii publice de interes general pe care societatea le plătește și le reclamă în mod îndreptățit.

Considerând creșterea deficitului între anii 2023-2024 de la -21,561 mld. euro la -33,059 mld. euro = -11,500 mld. euro, creșterea cheltuielilor salariale de la 32,685 mld. euro la 39,642 mld. euro = 7,000 mld. euro (60% din creșterea deficitului a fost cauzat de creșterile salariale).

În sfera serviciilor publice generale, atrag atenția cheltuielile sub-domeniului „Cercetarea fundamentală”: 0.0% vs. 0.7% din PIB media UE. În termeni absoluți, Cercetarea fundamentală din România a primit în mod constant fonduri publice extrem de mici: 35,4 mil. euro (2001) și

⁷⁸ Eurostat, Compensation of employees, expenditure, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_main_custom_19635737/default/table, accesat la data de 13.01.2026.

⁷⁹ *Ibidem*.

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ Eurostat, General government employment, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_emp_custom_19847767/default/table, accesat la data de 29.01.2026.

⁸² Ministerul Finanțelor, Număr salariați bugetari, <https://mfinante.gov.ro/domenii/bugetul-de-stat/numar-salariați-bugetari>, Ianuarie 2026, accesat la data de 29.03.2026.

65,6 mil. euro (2023)⁸³, într-un contrast izbitor cu sub-domeniul Religia, de exemplu, unde au crescut în mod spectaculos: de la 44,7 mil. euro (2001) la 296,1 mil. euro (2023): *de 4,5 ori mai mult*⁸⁴. Cum politica este întotdeauna o alegere axiologică între utilizări alternative, este evident că în ultimele decenii *Guvernul României a valorizat mai mult religia decât știința*.

Protecția socială

Între marile domenii ale intervenției statului în economie și în societate, Protecția socială are de departe costurile cele mai mari atât în UE, cât și în România: 19.2% vs. 12.8% din PIB (2023)⁸⁵. Iar după indicatorul cel mai relevant (% din Veniturile publice): 37.20% vs. 42.20%.

Tabelul nr. 9

State	% din PIB	Boli și dizabilități	Vârstnici	Urmași	Familie și copii	Șomaj	Locuințe și facilități
UE	19.2	2.7	10.4	1.4	1.9	1.2	0.3
România	12.8	1.2	9.0	0.1	1.7	0.0	0.0

În termeni relativi (% din PIB), aceste cheltuieli au crescut în România de la 9.9% (1995) la 12.8% (2023), în contrast cu media UE, unde în aceeași perioadă au scăzut: de la 19.6% (1995) la 19.2 (2023). Iar în termeni financiari, au crescut de la 2,832 mld. euro (1995) la 9,692 mld. euro (2006) și la 41,375 mld. euro (2023): *o creștere totală de 14,60 ori, față de media UE: 2,67 ori*⁸⁶.

Cheltuielile cu vârstnicii au desigur ponderea cea mai mare: 9% în România vs. 10.4% din PIB media UE. Iar în termeni financiari: 3,761 mld. euro (2001) și 29,097 mld. euro (2023): *o creștere de 7,73 ori în această perioadă, față de media UE: 2,38 ori*⁸⁷.

De menționat că aceste cheltuieli includ atât plățile în numerar: cheltuieli administrative, plata pensiilor „speciale”, pentru limită de vârstă, anticipate, anticipate parțiale, alocații de îngrijire, salariile persoanelor care îngrijesc persoanele în vârstă, alte plăți periodice și forfetare; cât și beneficiile în natură: cazarea și masa acordate la domiciliu sau în instituții specializate, sprijin pentru participarea la activități de agrement, culturale și turistice etc.⁸⁸.

Cât privește cheltuielile publice cu pensiile individuale în UE și în România (în moneda euro și în unități SPC), situația a evoluat între anii 2000-2023 astfel⁸⁹:

⁸³Eurostat, General government expenditure by function (COFOG), Basic research, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp_custom_19632904/default/table, accesat la data de 12.01.2026.

⁸⁴Eurostat, General government expenditure by function (COFOG), Religious and other community services, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp_custom_19632904/default/table, accesat la data de 12.01.2026.

⁸⁵ Eurostat, General government expenditure by function (COFOG), Social protection, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp_custom_19633005/default/table, accesat la data de 12.01.2026.

⁸⁶ *Ibidem*.

⁸⁷ *Ibidem*.

⁸⁸ Eurostat, *Manual on sources and methods for the compilation of COFOG statistics. Classification of the Functions of Government (COFOG)*, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2019, p. 227.

⁸⁹ Eurostat, Expenditure on pensions by type of pension and means-testing, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/spr_exp_pens_custom_20020040/default/table, accesat la data de 8.02.2026.

Tabelul nr. 10

State	2000 (Euro)	2000 (SPC)	2023 (Euro)	State	2023 (SPC)
UE	3.421,01 ⁹⁰	2.539,26 ⁹¹	3.847,51	UE	4.731,78
România	190,86	295,8	994,87	România	2.558,26

Între anii 2000-2023, în România cheltuielile totale pe locuitor cu pensiile au evoluat în termeni *nominali*: de la 190,86 euro (2000) la 994,87 euro (2023), *locul 26 în UE*, înaintea Bulgariei: o creștere nominală de 5,21 ori; dar în termeni *reali*: de la 295,8 SPC (2000) la 2.558,26 SPC (2023): o creștere reală de 8,64 ori, *locul 19 în UE*.

Concluzii

Într-o caracterizare generală, România este al 8-lea stat al UE după mărimea teritoriului⁹² și al 6-lea după populație⁹³, iar după mărimea PIB-ul real total s-a aflat pe locul al 12-lea în 2006 și pe locul al 7-lea în 2024⁹⁴.

Decalajele istorice de dezvoltare economică-socială generală față de Europa s-au redus în mod substanțial. În perioada 1989-2025, PIB-ul real pe locuitor a crescut de 5,87 ori: de la 43% la 71% din media Europei Occidentale. Iar în perioada 2007-2024 a crescut de 3,00 ori, în contrast cu media UE (1,68 ori). De asemenea, în termeni relativi (față de media UE = 100%), acesta a crescut cu +34,2 pp: de pe penultimul loc în UE în 2007 (43.8%), înaintea Bulgariei, a ajuns la 78.0% în 2025, situându-se în prezent înaintea Croației, Ungariei, Slovaciei, Letoniei, Greciei și Bulgariei.

Din anul 2019, pentru prima dată în istorie, România a intrat în categoria „statelor cu venituri mari”; iar avuția națională pe locuitor a crescut în perioada 1995-2020 cu 45%.

Dezvoltarea economică și socială a României în ultimele decenii a fost realizată în mod preponderent de întreprinderile private românești, întreprinderile de stat, cele mai numeroase în UE, înregistrând în mod sistematic pierderi mari, atât înainte, cât și după 1989 și până în prezent. O contribuție însemnată au avut-o și companiile străine, cu investiții de peste 125 mld. euro, deși realizează numai 35,4% din PIB-ul anual, este unul dintre cele mai mici procente în UE.

De asemenea, fondurile publice europene de peste 74 mld. euro au contribuit în mod decisiv la producerea unor bunuri și servicii publice inexistente sau aflate într-o stare deosebit de precară înainte de 1989.

Nu în ultimul rând, remiterile personale, în sumă totală de aproape 97 mld. dolari, au contribuit fără îndoială la ameliorarea condiției multor familii sărace din România.

Dacă în prezent *sărăcia extremă* a fost eradicată în România, în 2006, anul preaderării la UE, ponderea românilor care trăiau sub pragul *sărăciei mondiale* era înspăimântătoare (aproape jumătate din populație), incomparabilă chiar cu a fostelor state comuniste, fără a mai vorbi de

⁹⁰ Zona Euro.

⁹¹ Zona Euro.

⁹² Eurostat, Area by NUTS 3 region, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/REG_AREA3_custom_19328963/default/table, accesat la data de 14.12.2025.

⁹³ Eurostat, Population change – Demographic balance and crude rates at national level, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_gind_custom_19328988/default/table, accesat la data de 14.12.2025.

⁹⁴ Eurostat, GDP and main components (output, expenditure and income), https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NAMA_10_GDP_custom_18802626/default/table, accesat la data de 8.11.2025.

vechile state membre, unde sărăcia era aproape inexistentă. După aderare, însă, ca urmare a dezvoltării economice și a creșterii veniturilor statului și a adoptării unor politici de protecție socială inexistente în trecut, aceasta s-a redus în mod substanțial (de la 46% la 5% în 2023).

Sub raportul *inegalității* veniturilor măsurată după Indexul Gini – care nu trebuie confundată cu *sărăcia* –, aceasta a scăzut cel mai mult în România în perioada 2007-2024: de la 38,3 la 28,0 (-10,3), sub media UE (29,4). Este adevărat că în 1989 inegalitatea veniturilor era mai mică (23,3), date fiind angajamentele ideologice egalitare ale fostului regim comunist; dar acesta a fost prețul plătit pentru sărăcia și penuria generalizate.

În perioada 2008-2024, câștigurile salariale brute medii reale anuale au crescut de 3,6 ori, ajungând la 79% din media UE, mai mari decât în toate statele foste comuniste. În sfârșit, salariile minime reale brute lunare au crescut între anii 2006-2025 de aproape 8 ori, reprezentând 96% din media UE22, mai mari decât în multe dintre statele foste comuniste.

Toate aceste medii sunt însă mult „trase în jos” de proporția atât de mare a cetățenilor români *inactivi economic* (49%), una dintre cele mai mari din Lume, nu numai din Europa. Ei nu își pot procura mijloacele suficiente unui trai decent și nici nu pot participa la creșterea bunăstării generale prin contribuții la bugetele publice destinate finanțării pensiilor, sănătății, învățământului etc.

Datele și evaluările prezentate ilustrează totodată „Povestea celor două Românii: una urbană, dinamică și integrată în UE; cealaltă rurală, săracă și izolată”⁹⁵.

În termeni generali, aceasta este și rămâne „marea problemă”, deopotrivă economică, politică și cultural-identitară a României, subminând într-o măsură incalculabilă eforturile sale de a-și atinge potențialul, conform angajamentelor sale constituționale interne și internaționale în cadrele oferite de organizațiile euro-atlantice din care face parte.

Având în vedere toți acești indicatori sintetici, *credițele împărtășite de unele categorii de cetățeni români potrivit cărora „a fost mai bine înainte de 1989”, iar aderarea din 2007 a fost un „lucru rău” și că, în consecință, „ar fi mai bine în afara UE”, sunt nejustificate.*

BIBLIOGRAFIE

Agencia Națională de Administrare Fiscală, „ANAF notifică companiile de stat care înregistrează obligații fiscale restante”, https://static.anaf.ro/static/3/Anaf/20251031145417_com_1127%20notificare_companii_stat_2025_bt.pdf, accesat la data de 4.12.2025.

Agencia Națională de Administrare Fiscală, „ANAF notifică instituțiile publice cu datoriile restante privind plata obligațiilor fiscale”, https://static.anaf.ro/static/3/Anaf/20251017155223_com%201078%2017%20octombrie%202025.pdf, accesat la data de 11.10.2025.

Banca Națională a României, *Investițiile străine directe în România în anul 2024*, București, 2025, p. 12, https://www.bnr.ro/uploads/2024-investi%C8%9Bilestr%C4%83inedirecte_documentpdf_545_1759220767.pdf, accesat la data de 25.11.2025.

Baumol, William J., *Welfare Economics and the Theory of the State*, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1952.

⁹⁵ The World Bank, *Systematic Country Diagnostic (Update): Romania*, Washington DC, 2023, p. 13.

Brennan, Geoffrey and Eusepi, Giuseppe, „Fiscal constitutionalism”, în *Handbook of Public Finance*, Edited by Jürgen G. Backhaus and Richard E. Wagner, Springer, 2005, pp. 53-76.

Buchanan, James M. and Wagner, Richard E., *Democracy in Deficit: The Political Legacy of Lord Keynes*, New York, Academic Press, 1977.

Consiliul Fiscal, *Raport anual 2024*, 8 septembrie 2025, p. 15, https://www.consiliulfiscal.ro/CF_RA_2024.pdf.

Eurobarometer, European Parliament, Spring 2024, p. 165, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3272>, accesat la data de 27.07.2024.

European Commission, *2025 Country Report – Romania*, https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/7cb47fb4-4517-431a-95c8-17cb161d5078_en?filename=RO_CR_SWD_2025_223_1_EN_autre_document_travail_service_part1_v4.pdf, accesat la data de 17.11.2025.

European Commission, Excessive deficit procedures – overview, https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-governance-framework/stability-and-growth-pact/corrective-arm-excessive-deficit-procedure/excessive-deficit-procedures-overview_en, accesat la data de 7.02.2026.

Eurostat, Area by NUTS 3 region, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/REG_AREA3_custom_19328963/default/table, accesat la data de 14.12.2025.

Eurostat, Compensation of employees, expenditure, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_main_custom_19635737/default/table, accesat la data de 13.01.2026.

Eurostat, Direct investment in the reporting economy (DIRE), Net FDI inward, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/BOP_FDI6_POS/default/table?lang=en, accesat la data de 7.11.2025.

Eurostat, Expenditure on pensions by type of pension and means-testing, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/spr_exp_pens_custom_20020040/default/table, accesat la data de 8.02.2026.

Eurostat, General government employment, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_emp_custom_19847767/default/table, accesat la da de 29.01.2026.

Eurostat, General government expenditure by function (COFOG), Basic research, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp_custom_19632904/default/table, accesat la data de 12.01.2026.

Eurostat, General government expenditure by function (COFOG), Religious and other community services, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp_custom_19632904/default/table, accesat la data de 12.01.2026.

Eurostat, General government expenditure by function (COFOG), Social protection, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp_custom_19633005/default/table, accesat la data de 12.01.2026.

Eurostat, Gini coefficient of equivalised disposable income – EU-SILC survey, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di12_custom_10337732/default/table, accesat la data de 31.08.2024.

Eurostat, Gini coefficient of equivalised disposable income, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di12/default/table?lang=en, accesat la data de 28.03.2026.

Eurostat, GDP and main components (output, expenditure and income), https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NAMA_10_GDP_custom_18802626/default/table, accesat la data de 8.11.2025.

Eurostat, Government revenue, expenditure and main aggregates, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_main_custom_19385012/default/table, accesat la data de 18.12.2025.

Eurostat, Gross domestic product (GDP) and main components per capita, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_pc_custom_20729656/default/table, accesat la data de 26.03.2026.

Eurostat, Gross earning. Single person without children earning 100% of the average earning, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_nt_net_custom_19130716/default/table, accesat la data de 30.11.2025.

Eurostat, Inward FDI stocks in % of GDP, 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00105_custom_18788630/default/table, accesat la data de 7.11.2025.

Eurostat, *Manual on sources and methods for the compilation of COFOG statistics. Classification of the Functions of Government (COFOG)*, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2019.

Eurostat, Monthly minimum wages – bi-annual data, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_mw_cur_custom_19131307/default/table, accesat la data de 30.11.2025.

Eurostat, Population change – Demographic balance and crude rates at national level, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_gind_custom_19328988/default/table, accesat la data de 14.12.2025.

Eurostat, Total general government expenditure, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_main_custom_19407944/default/table, accesat la data de 20.12.2025.

Eurostat, Total general government revenue, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_main_custom_19407944/default/table, accesat la data de 20.12.2025.

Hayek, Friedrich A. von, *The Fatal Conceit: The Errors of Socialism*, Routledge, London, 1988.

Hardin, Garret, „The Tragedy of the Commons”, în *Science*, No. 162, 1968.

Iacovone, Leonardo *et al.*, *Greater Heights: Growing to High Income in Europe and Central Asia*, The World Bank, Washington, DC, 2025, p. 27.

IMF, GDP per capita, current prices. Purchasing power parity; international dollars per capita (1989, 2025), <https://www.imf.org/external/datamapper/PPPPC@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>, accesat la data de 27.03.2026.

INSCOP Research, „Evaluarea regimului comunist”, Decembrie 2023, <https://www.inscop.ro/wp-content/uploads/2023/12/13.12.2023-Sondaj-INSCOP-News.ro-Partea-6-Regimul-Comunist.pdf>, accesat la data de 22.06.2024.

INSCOP Research, Sondaj de opinie național – Iulie 2025, „Percepția populației cu privire la COMUNISM: Reperle nostalgiei”, realizat la comanda Institutului de Investigare a Crimelor

Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER), www.inscop.ro/wp-content/uploads/2025/07/22.07.2025-Prezentare-INS COP-Raport-Sondaj-Comunism-1.pdf, accesat la data de 7.11.2025.

Kornai, János, „The Soft Budget Constraint”, în *Kyklos. International Review for Social Sciences*, 39:1, 1986, pp. 3-30, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-6435.1986.tb01252.x>.

Ministerul Finanțelor, Evoluția fluxurilor financiare dintre România și Uniunea Europeană (Balanța financiară netă) la 28.02.2026, https://mfinante.gov.ro/static/10/Mfp/buget/sitebuget/BFN2026_02_28.pdf, accesat la data de 27.03.2026.

Ministerul Finanțelor, Informații execuție bugetară, <https://mfinante.gov.ro/domenii/bugetul-de-stat/informatii-executie-bugetara>; Datoria administrației publice conform metodologiei UE) (datoria guvernamentală).

Ministerul Finanțelor, Număr salariați bugetari, <https://mfinante.gov.ro/domenii/bugetul-de-stat/numar-salariati-bugetari>, Ianuarie 2026, accesat la data de 29.03.2026.

OECD, *Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, Fourth Edition, 2008, p. 20, https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2009/10/oecd-benchmark-definition-of-foreign-direct-investment-2008_g1gh90bc/9789264045743-en.pdf

OECD, *Government at a Glance 2025*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0efd0bcd-en>, p. 196.

Program de Guvernare 2017-2020, publicat în *Monitorul Oficial*, Partea I, Nr. 496/29.VI.2017, https://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/17-06-29-08-28-44Programul-de-guvernare2017-2020-2.pdf

Robbins, Lionel, *An Essay on the Nature and Significance of Economic Science*, London, Macmillan, 1932, p. 15.

Schumpeter, Joseph A., „The Crisis of the Tax State” (1918), în Richard A. Swedberg (Editor), *Joseph A. Schumpeter: The Economics and Sociology of Capitalism*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1991.

Spire, Alexis, „Fiscal Sociology”, în *The Routledge International Handbook of Economic Sociology*, Edited by Milan Zafirovski, New York, Routledge, 2023, p. 461.

Standard Eurobarometer 67: Public opinion in the European Union, Spring 2007, p. 96, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/617>, accesat la data de 30.07.2024.

Standard Eurobarometer 103: Public opinion in the European Union, March – April 2025, p. 132, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3372>, accesat la data de 27.03.2026.

The Treaty on European Union (consolidated version), (TUE), Protocol no. 12, *Official Journal of the European Union*, 7 June 2016.

The World Bank, Personal remittances, received (current US\$), <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD.DT>, accesat la data de 22.11.2025.

The World Bank, Gini index, https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?end=2023&name_desc=false&start=1963&view=chart%2C&year=2024, accesat la data de 30.11.2025.

The World Bank, Labor force participation rate, total (% of total population ages 15+) (modeled ILO estimate), <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.CACT.ZS>, accesat la data de 26.02.2026.

The World Bank, Poverty headcount ratio at \$ 3.00 a day (2021 PPP) (% of population), <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY?end=2006&start=1963>, accesat la data de 17.11.2025.

The World Bank, Poverty headcount ratio at \$ 8.30 a day (2021 PPP) (% of population), <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.UMIC>, accesat la data de 17.11.2025.

The World Bank, Seidu Dauda, Georgiana Pop, Mariana Iootty, *Does State Ownership Have Limits in Romania?*, December 2023, p. 2.

The World Bank, *Systematic Country Diagnostic (Update): Romania*, Washington DC, 2023.

The World Bank, World Development Indicators / The World by Income and Region, <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/the-world-by-income-and-region.html>, accesat la data de 7.11.2025.

United Nations, „Remittances matter: 8 facts you don't know about the money migrants send back home” (15 June 2019), <https://www.un.org/ht/desa/remittances-matter-8-facts-you-don%E2%80%99t-know-about-money-migrants-send-back-home>.